

Mestá, vidiek, Slovensko

Ponovembrové Slovensko vo vzťahu k životnému prostrediu a trvalo udržateľnému životu. V. Zostavil Mikuláš Huba. EuroUni Press, Bratislava 1996, 88 strán.

Piaty zväzok zo série zošitov **Ponovembrové Slovensko** je zameraný na otázku trvalo udržateľného života. V jednej z úvodných statí zostavovateľ Mikuláš Huba uvažuje nad tým, prečo trvalo, prečo udržateľný a prečo život a zároveň kladie ešte nástojčivejšiu otázku – *ako oddialiť koniec sveta, alebo začiatok sveta, ktorý už nebude obývateľný*. Pripomína, že život na Zemi je vlastne určitou anomáliou, zázrakom vesmírneho vývinu a naša civilizácia dlhodobo eroduje tento krehký fenomén. Na inom mieste uvádza, že logickou reakciou by malo byť hľadanie iného typu rozvoja civilizácie ako v ostatných dvoch storočiach. Definíciu hodnôt, zlučiteľných s trvalo udržateľným spôsobom života ako alternatívou k bežnému spôsobu plávania s prúdom sa zaoberá Josef Vavroušek. Slobodu jednotlivca vymedzuje nielen vo vzťahu k slobode iného človeka, ale aj vo vzťahu k prírode a k právam budúcich generácií. Na jednu stranu kladie *posadnutosť ideou kvantitatívneho rastu*, konzumný spôsob života a smerovanie k stále väčšiemu pohodliu, reklamný brainwashing, odcudzenie sa životu, oslabenie pudu sebazáchovy a spätných väzieb, agresívne správanie sa k iným civilizáciám a infantilizáciu spoločnosti; na druhú stranu *kvalitu života*, uvedomelú skromnosť, orientáciu na duchovné hodnoty.

V ďalšej kapitole Mikuláš Huba rozoberá hľadiská trvalej udržateľnosti pri hodnotení rozvojových koncepcií, citujúc pritom, že *nekonečný rast akéhokoľvek typu je neudržateľný v prostredí konečných zdrojov*.

Stratégiou trvalo udržateľného rozvoja územia Slovenska na základe krajinnoeekologického hodnotenia sa zaoberá Peter Mederly a vzťahom pro-

duktivity, stability a sustainability na príklade urbánnej krajiny sa venujú Mikuláš Huba a Vladimír Ira. Poukazujú napr. na to, že priemyselné poľnohospodárstvo poskytuje síce vysoké výnosy, ale vyžaduje omnoho viac zdrojov a energie, stáva sa vážnou príčinou znečistenia vôd a ovzdušia. Tieto vzťahy sú zložitejšie v urbánnej krajine. Ak mestá rastú bez kontroly, možno hovoriť o negatívnom smerovaní ich vývinu. Autori upozorňujú na koncepciu krajinného potenciálu, ktorá nie je zafixovaná prekonaným – odvetvovým – chápaním krajiny. Antropizácia kultúrnej krajiny vrcholí v mestách, kde socioekonomické procesy dominujú a poruchy sú najokatejšie. Významnú časť kapitoly autori venovali problematike Bratislavy. Tu napr. konštatujú, že *obetovanie miest i celej krajiny automobilovej doprave predstavuje presný opak smerovania k trvalej udržateľnosti*. Mnohé z prírodných a kultúrnohistorických predpokladov príjemného života v Bratislave sa "podarilo" systematicky zničiť, ale stále je na čo nadviazať. Autori kvitujú odklon od megalomanských centralistických trendov v stratégii rozvoja mesta.

Podobnej tematike – udržateľnému rozvoju miest – sa venuje Henrich Pifko. Konštatuje, že dôsledky dominance osobných automobilov v doprave sú pre mesto kruté. Aj vo víziách Le Corbusiera a iných urbanistov bola doprava skôr cieľom ako prostriedkom. Autor poukazuje na to, že ak sa staršie budovy namiesto demolácie a vyvezenia na skládku podarí zrekonštruovať, je to vlastne ich recyklácia. Uvádza: *Moderné mestá sú nepríjemným bremenom na tele Zeme, môžu však byť oživené, obnovené...*

Mikuláš Huba sa zaoberá aj otázkami slovenského vidieka, vyratúva technokratické zásahy do našej krajiny v minulých rokoch. V záveroch okrem iného odporúča pri poskytovaní dotácií sledovať nadrezortné hľadiská. Pomerne rozsiahlu časť publikácie zaberá štúdia "Smerovanie k trvalo udržateľnému Slovensku", ktorej autormi sú Mikuláš Huba, Ján Hanušin, Vladimír Ira, Ján Lacika a Ján Szöllös. Ide o národnú štúdiu kampane "Trvalo udržateľná Európa", vychádzajúcu z predstavy trvalo udržateľného priestoru, rozpracovanej r. 1992 v štúdiu "Trvalo udrža-

teľné Holandsko". Autori tu napr. navrhujú zastaviť prvovýrobu hliníka, ktorá *navyše na Slovensku okrem lacnej pracovnej sily nemá žiadne komparatívne výhody*. Konštatujú, že po r. 1945 sa vymenila väčšina stavebného fondu na Slovensku, z neho iba nepatrná časť sa znovu využila, zväčša sa premenil na stavebný odpad a dodávajú: *rekonštrukcia jestvujúcich objektov predstavuje nielen redukciu spotreby priestoru..., ale aj stavebných materiálov...* K základným opatreniam rátajú *kombináciu zmeny životného štýlu obyvateľstva a hospodárskej stratégie...* Treba obnoviť vzťah k územiu (narušený systémom socialistickej urbanizácie). Prekážkou zmien k lepšiemu je napr. *zotrvačnosť myslenia a konania zdedeného z uplynulých desaťročí nedemokratických režimov, netolerantne presadzujúcich materialistickú ideológiu a víziu neregulovaného materiálneho rastu*. K základným úlohám patrí preto zmena myslenia, preferujúceho materiálny blahobyt.

V závere publikácia obsahuje stručný prehľad aktivít v smere trvalo udržateľného života na Slovensku a úvahu o šanci preorientovať Slovensko, ktorá je vlastne pokračovaním I.–II. zväzku tejto série.

Igor Thurzo

TAKTO NIE...

